

Интервенции в груповата анализа

Работни материали

Дейвид Кенард, Джеф Робъртс
и Дейвид А. Уинтър

с текстове на
Янис Арзуманидис и Малкълм Пайнс

Превод от английски
Детелина Христова



ИНСТИТУТ ПО ПСИХОЛОГИЯ НА ГРУПИТЕ
София, 2022

A Workbook of Group-Analytic Interventions
Copyright © David Kennard, Jeff Roberts
and David A. Winter, 1993, 2000

First published in the UK in 2000 by Jessica Kingsley
Publishers Ltd.

73 Collier Street, London, N1 9BE, UK

www.jkp.com

All rights reserved

© Демелина Христова, превод, 2022

© Геночева Теохарова, редактор, 2022

© Институт по психология на групите, 2022

ISBN: 978-619-92074-0-6

Printed in Bulgaria

Съдържание

За групите и хората	5
Благодарности	7
Въведение	9
Глава I Интервенции	13
Глава II Осем групови ситуации	29
Глава III Първа сесия - очевидно отклоняване на вниманието	39
Глава IV Редуване в началните сесии	55
Глава V Възможно отпагане	72
Глава VI Член на групата търси одобрение на паралелна индивидуална терапия	98
Глава VII Покана за коледно парти	114
Глава VIII Опасност от преждевременно прекратяване на терапията	131
Глава IX Разочарование от терапията	147
Глава X Заплаха за физическо насилие	163
Глава XI Интервенции за създаване и поддържане на терапевтична среда	179
Глава XII Интерпретацията: защо, за кого и кога?	192
Глава XIII Заключение	203
Приложение: Теоретични подходи към груповата психотерапия	226
Автори и сътрудници	234
Библиография	237

Списък с фигури и таблици

Фигури

1.1 Видове равновесие	15
1.2 Състояние на преход	16

Таблицы

1.1 Психологически модели за обяснение	17
1.2 Вземане на решение за интервенция	19
1.3 Класификация на интервенциите на водещия	22
1.4 Определения на видовете интервенции	23

За групите и хората

Имаме удоволствието да представим на вниманието на българския читател една книга за груповата анализа, която придобива все по-голяма популярност и разпространение като терапевтичен метод и инструмент за социален анализ. Тази малка по обем книга, базирана на мащабен изследователски проект, съдържа в себе си големи достойнства.

Текстът поставя в центъра на нашия интерес феномена група, и по-специално терапевтичната група. Груповата анализа разглежда социалната природа на човека като нещо основополагащо, а разпространеното противопоставяне на индивид и общество – по-скоро като изкуствено. Хората съществуват само един с друг, едва в своето съ-съществуване те създават социалния рег. „Хората, а не Човекът, живеят на земята и обитават света.“ Множествеността на хората е *condition humaine*, т.е. условие за човешкото съществуване и действие. „Така в езика на римляните... думите „живея“ и „сред хората съм“ (*inter homines esse*) или „умирам“ и „преставам да бъда сред хората“ (*inter homines esse desinere*) са се използвали като синоними.“¹ Следователно създаването на групи и принадлежността към група спадат към фундаменталните елементи на човешкото биване в света.

Каква представа за терапевтичните групи създават описаните в книгата ситуации? Метамоделите на индивидуалната психология не са достатъчни за разбиране на груповия процес. За тази цел са създадени собствени модели. Групата представлява интерперсонално конституирано поле, в което случващото се произтича не от отделните действия на субектите, а от това, което става между субектите в едно общо движение. Тя е жизнена, динамично развиваща се система, съ-конструирана от всички участващи, в която прочитат процеси на адаптиране, конфликт, трансформации. Движеща аналитичния процес сила са съзнаваните или несъзнавани интеракции и комуникация между участниците.

Каква роля има водещият на групата? Груповият терапевт не създава процеса, нито стои в центъра на случващото се. Груповата анализа е психотерапия на групата от групата, включително водещия. (Foulkes 1975, 3). Той държи рамката, конфронтира с реалността, насърчава афективния живот на групата, груповото мислене и комуникация, показва препятствията през развитието „пук и сегга“.

¹ Арент, Х. (1997). Човешката ситуация, София, стр. 30-31.

Как го прави? Същностен елемент в работата на водещия са неговите интервенции, което е централна тема на книгата. Разглеждайки интервенциите в психоанализата, тя отива отвъд класическото разбиране, което ги свежда основно до изкуство на тълкуването и интерпретацията, особено интерпретацията на преноса. Днес може без всякакво съмнение да твърдим, че интерпретативната работа на терапевта постига своята действеност само във взаимовръзка с работата му по отношенията с пациента.² А тя обхваща множество неинтерпретативни интервенции – поддържане, подпомагане, липса на непосредствена реакция, себеразкриване, действие, задаване на модел и др.

Друго голямо достойнство на книгата е, че тя не само широко отваря вратите към терапевтичната практика на опитни групови терапевти, без обичайните условности и предпазливост, но отива отвъд претенцията за „правилно и грешно“, като представя разнообразни възможности за отговор на ключови ситуации. Тя ни запознава с различни стратегии на интервениране, които се базират на спецификата на групата и фазата, в която тя се намира, на индивидуалните и групови потребности в актуалната ситуация, на стила на водещия. Тези стратегии могат да варират от активни кризисни интервенции до оттегляне на водещия с цел свободното разгръщане на груповия процес. Освен богатството от интервенции, книгата разкрива и начините, по които водещите осмислят случващото се, и целите, които си поставят. Тя показва, че смисълът на интервенциите се състои в разбиране на ситуацията „тук и сега“; биографичните преживявания и миналото на участниците придобиват своето значение посредством актуалното им инсцениране. Интервенциите на водещия се движат от периферията към центъра, от случващото се във видимата част на айсберга-група към невидимата. Едва когато участниците изяснят конфликтите и ролите в манифестното си поведение, едва тогава те могат да разберат латентните и несъзнавани значения на интеракциите си.

И още нещо. Авторите поставят своя акцент върху груповоаналитичните техники и интервенции, а не толкова върху личността на водещия. Не водещият като такъв е от централно значение, а неговото действие. Ако липсва такова разграничаване, както значимостта на действието, така и критиките към него биха се свързвали единствено с конкретната личност. А това препраща основно към нарцисистични преживявания на извисяване или провал.

Фокусът върху метода и техниката дава възможност на терапевта да не се идентифицира напълно със значими професионални образци, да излезе от „предаността“ към нормите и теориите на своя институт, които често го карат да онемее или да бъде много предпазлив. Това персонализиране прави възможно свързване с дискурса в груповата анализа, който позволява рефлексия, диалог, дискусия.

Златко Теохаров

² Haubl R. & Lamott Fr. (2007). Handbuch Gruppenanalyse, Frankfurt/M, 104.

Благодарности

Бихме искали да благодарим на всички членове на Института по групова анализа, които инвестираха време, умения и усилия в попълването на въпросника с групови ситуации. Богатството и разнообразието на техните отговори ни подтикнаха да издадем тези работни материали. Изказваме благодарност на Линда Андерсън, Харолд Бер, Реймънд Блейк, Денис Браун, Стивън Когил, Вивиън Коен, Елизабет Фукс, Кийт Хайд, Нанси Макензи, Джейсън Маратос, Брус Маршал, Джордж Рентън, Камран Саеди, Шийла Милърд, Уин Брамли, Гил Барат, Айлийн Бери, Джанет Букс, Браян Босууд, Питър Бот, Джени Дъкам, Барбара Елът, Шийла Ърнст, Лиза Глен, Патриша Хюс, Майкъл Кели, Тери Лиър, Патрик дьо Маре, Анджела Молнъс, Гил Нейтън, Пам Пейдж, Хърта Рийк, Синтия Роджърс, Майкъл Севит, Уна Стивънсън, Пол Сепинг, Бомонт Стивънсън, Полиън Стивънсън, Хари Тъф, Хими Уайз, Андрю Пауъл, Дик Блекуел и Джим Кристи.

Тази книга е резултат от изследователски проект, проведен от съвместен изследователски център на Института по групова анализа и Груповоаналитичното общество. През последните десет години различни членове на центъра активно участваха в проекта. Наред с авторите на тази книга, това са: Бомонт Стивънсън, Том Кейн, Карълайн Гарланд и Барбара Дик. И накрая, искаме специално да споменем Джон Клийвър, чиято интензивна работа по проекта включваше транскрибиране на ръкописните отговори с различна четливост в **word**-документи.

Въведение

Намерението на тази книга е да предложи на читателя възможност да надникне в практиката на груповоаналитичния метод в груповата психотерапия. В основната си част книгата представлява поредица от реални ситуации в психотерапевтични групи, последвани от предложения за възможни интервенции от практикуващи групи аналитици, както и от коментари на авторите на книгата върху естеството на тези интервенции.

Материалът, на който се основава книгата, е събран в рамките на проучване на съвместен изследователски център, съставен от членове на Института по групов анализ и Груповоаналитичното общество (Лондон). В него повече от трийсет членове на Института по групов анализ попълниха въпросник с винетки³ на ситуации, които възникват в психоте-

³ Думата винетка (vignette – умалително на френската гума *vigne*, лоза) днес се използва в различни сфери. Докато в книжното изкуство винетката все още означава малък орнамент за украса на книга (първоначално във форма на лоза или лозови листа), в транспорта тя е знак за такса за ползване на магистрала, в психологията и медицината се използва за илюстриране на психологическа концепция или интервенция, а в социалните науки терминът обикновено означава стимулираща начална ситуация, която има за цел да насърчи интервюираните да направят преценка или да предприемат по-нататъшни действия. (Бел. ред.)

рапевтични групи и изискват реакция от водещия. Анкетирания бяха помолени да кажат какво биха направили в тези ситуации. Целта на проучването беше да се изследват видовете интервенции, които най-добре характеризират практиката на груповата анализа.

В процеса на провеждане на проучването стана ясно, че събраният материал представлява уникален източник на информация за груповоаналитичната работа. Наред с видео заснемането или присъствието на различни терапевти в множество групи – принципно възможно, но на практика ограничено от гледна точка на време, разходи и етични съображения – това е най-директният достъп до мисленето и личния стил на голям брой опитни групови аналитици.

Даваме си сметка, че отговорите във въпросник не са идентични на това, което водещите всъщност биха казали в групите си, но разнообразието и изразителността на предложените интервенции несъмнено отразяват до голяма степен индивидуалността на своите автори. Четенето им е интересно преживяване, което дава възможност на читателя да сравни интервенциите, които той би направил, с тези на опитните групови аналитици. Ефектът е поразителен, отправя предизвикателство и провокира мисълта. И щом ние, изследователите, се чувстваме по този начин, то със сигурност и други хора биха могли да оценят тази възможност. Така се рогди и идеята за тази книга.

В глава I Джеф Робъртс изследва същността на интервенцията и опита на терапевтите да се намесват в процесите на своите групи и пациенти/клиен-

ти по начин, който по-скоро създава възможност, а не представлява вмешателство. В глава II читателите се запознават с осем групови ситуации и могат да упражнят своите собствени умения за интервенция.

В следващите осем глави (III-X) всяка от ситуацията бива подробно анализирана от един от авторите на книгата; след това той разяснява и коментира избрани интервенции, направени от членове на Института по групов анализ в отговор на тези ситуации.

В глава XI Джеф Робъртс разглежда по-подробно изкуството на водене на групи и създаване на терапевтична среда. В глава XII Малкълм Пайнс изразява своето лично виждане за същността на интерпретацията в психотерапията. В тази глава се използва едно по-широко определение за интерпретация, отколкото в останалата част на книгата. Следва заключителна глава, която обединява някои от основните характеристики на интервенциите, представени в тази книга, и ги свързва с категориите интервенции, описани в глава I. Накрая има кратко приложение, което представя исторически важни приноси към теорията на груповия процес и груповата терапия.

По същество нашата книга е практически текст, така че не е правен опит за изчерпателен преглед на литературата. В Съединените щати груповата анализа все още няма много последователи и затова тук цитираме само основни текстове на американски автори. Надяваме се в бъдеще да видим подобни работни материали от САЩ и други държави, които да илюстрират различни подходи за използване на групата като терапевтичен инструмент.

Бележки

Думите *клиент* и *пациент* се използват повече или по-малко като синоними, без да се тематизират възможни конфликти относно значението на понятията и на „медиализирането“ на психотерапевтичния пациент. (Бел. авт.)

За удобство на читателя и за улесняване на коментарите и обучението по тази книга отговорите на терапевтите са номерирани последователно, като започват от 1 във всяка от главите III-X. Съкращенията (М) и (Ж) пред интервенциите на водещите означават съответно мъж водещ и жена водещ. (Бел. авт.)

Думите *терапевт/водещ/пациент/клиент/участник* и т.н. се употребяват в английски език само в мъжки род. Тъй като може да става дума както за мъже, така и за жени, често в оригиналния текст в допълнение се използват езикови конструкции като „той или тя“, „негова или нейна“ и т.н. С цел олекотяване на българския текст те са избегнати в превода. Когато от контекста е ясно, че става дума за лица от женски пол, в превода се използват съответните езикови форми. В някои случаи (вж. напр. глава VI) това е от особена важност за разбиране на съдържанието. (Бел. ред.)